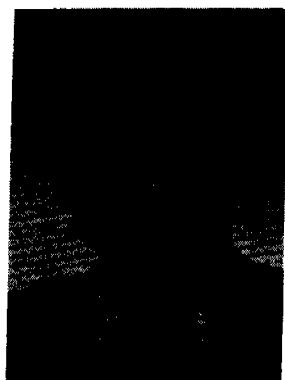

اشاره:

تلاش برای تسریع روند توسعه اقتصادی پایدار، با توفیق در صدور کالاهای غیر نفتی رابطه مستقیم دارد. اما ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای رشد ظرفیت‌های تولیدی، بهبود کیفی محصولات، بازاریابی و تبلیغات مناسب و نیز گسترش فرهنگ صادرات در میان مردم، لازمه کار است.

در سال‌های اخیر تلاش‌های وسیعی در این زمینه‌ها صورت گرفته و نتایج مثبتی نیز به دنبال داشته است، اما هنوز تا رسیدن به حد مطلوب فاصله زیادی هست. کارشناسان و اقتصاددان‌ها، راه‌های مختلفی برای بهبود بخشیدن به صادرات محصولات صنعتی پیشنهاد می‌کنند که بهره‌گیری از این نظرات و انجام بررسی‌ها و مطالعات عمیق روی آنها برای اجرایی ساختن پیشنهادها، ضروری است تا بتوان راهکارهای مناسب برای رشد صنعت و صادرات آن را پیدا کرد.

خبرنگار نشریه «بررسی‌های بازرگانی» در گفت‌وگو با آقای مهندس محسن خلیلی عراقی، عضو هیأت‌رئیس اتاق ایران و رئیس هیأت‌مدیره انجمن مدیران صنایع ایران، آخرین وضعیت صنعت و صادرات صنعتی کشور و راهکارهای مناسب برای رونق صادرات محصولات صنعتی را جویا شد که ماحصل این گفت‌وگو در زیر می‌آید.

آقای مهندس خلیلی عراقی ۴۵ سال در زمینه صنعت فعالیت دارد و مدیرعامل شرکت (سهامی عام) بوتان می‌باشد. وی از مؤسسان اتاق مشترک ایران و بلژیک است. رئیس هیأت‌مدیره شورای سازندگان وسایل گازسوز و رئیس هیأت‌مدیره انجمن صنفی کارفرمایان توزیع‌کننده گاز مایع نیز می‌باشد.

وی معتقد است که فعالیت صاحبان صنایع در تشکل‌های صنعتی به رشد فرهنگ صنعتگران در جهت مصلحت‌های کارآفرینی کمک می‌کند و در نتیجه به صنعتی شدن کشور می‌انجامد.

دولت علاقه‌مند به رشد صنعت است و صاحبان صنایع نیز موفقیت در این امر را آرزو می‌کنند. بخش صنعت همانند گذشته همکاری صمیمانه خود را با دولت برای توسعه این بخش ادامه می‌دهد.

■ آیا امکانات و زیربنای صنعت ایران برای توسعه

صادرات محصولات صنعتی کافی است؟

□ بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که از نظر دارا بودن ماشین‌آلات، صنعت کشور غنی است. بسیاری از تجهیزات و

■ دولت کنونی تا چه حد به رشد صنعت و صادرات

محصولات صنعتی اهمیت می‌دهد؟

□ بررسی سخنان آقای خاتمی رئیس‌جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهد که به موضوع افزایش تولید اهمیت می‌دهند و بر آن تأکید دارند.

ایشان در دیدارهایشان به توسعه تولیدات و رسیدگی به وضع صنعت تأکید کرده‌اند. سخنان رئیس‌جمهوری و برنامه‌های اعلام شده ایشان، از این واقعیت خبر می‌دهد که

سهیم صنعت در اقتصاد کشور باید به ۳۵ تا ۴۰ درصد برسد

پس‌انداز ملی به سمت صنعت سوق یابد، این بخش به نحو شایسته‌ای گسترش پیدا می‌کند. به‌خصوص اگر تخصیص اعتبارات به صنایع دارای ارزش افزوده سوق پیدا کند. در حال حاضر تخصیص اعتبارات بخش صنعت متناسب با توسعه این بخش نیست. اگر سیاست‌های اعتباری پویاتر و دقیق‌تر و منطبق با واقعیت‌های روز باشد، صنعت بهتر شکوفا می‌شود. تصمیم‌های اخیر دولت در زمینه واگذاری اجازه تأسیس مؤسسه‌های اعتباری غیربانکی، می‌تواند کمک‌های مؤثری به تخصیص اعتبارات ریالی موردنیاز صنعت بکند و بستری را برای سرمایه‌گذاری‌های جدید فراهم کند.

■ به نظر شما مشکلات دیگری که گریبان صادرات صنعت کشور را گرفته است، کدامند؟

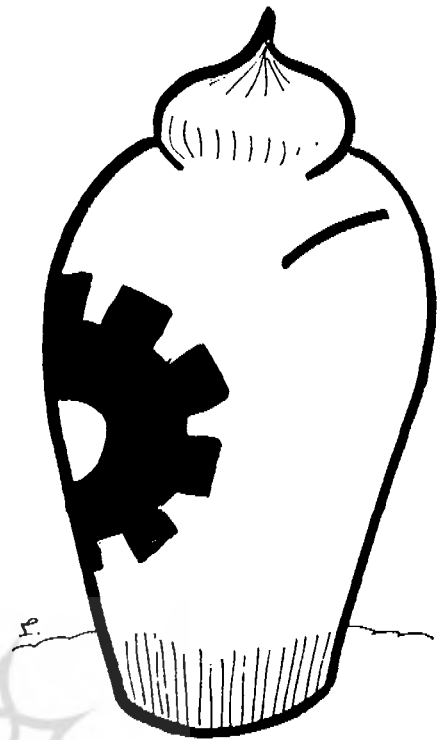
□ دولت در چند سال اخیر درصدد مشکل‌زدایی از صادرات بخش صنعتی بوده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که اگر سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی برای سرمایه‌گذاری در بخش صنعت تشویق شوند، این بخش رو به توسعه خواهد رفت. بررسی‌های انجمن مدیران صنایع ایران نشان می‌دهد که کشورهایی توسعه پیدا کرده‌اند که تسهیلات لازم را برای سرمایه‌گذاران خارجی ایجاد کرده‌اند. سرمایه‌گذاران خارجی در این کشورها تا سطح ۱۰۰ درصد سرمایه‌گذاری نیز اجازه فعالیت گرفته‌اند. در بسیاری موارد آنها از بخشودگی مالیاتی نیز بهره‌مند شده‌اند.

سرمایه‌گذاری خارجی سبب می‌شود که صنعت از فن‌آوری روز برخوردار شود. صنایع جدید پا به عرصه فعالیت گذارند، اشتغال ایجاد شود و در نهایت به توسعه اقتصادی کشور منجر می‌شود.

مقررات صادرات نیز بسیار مهم است. در زمینه صدور خدمات فنی - مهندسی در حال حاضر مقررات مفید و ارزنده‌ای وضع شده است و در این زمینه کشور می‌تواند با توسعه روزافزون صدور خدمات فنی و مهندسی مواجه شود.

موضوع مهم برای صنعت ایران، تحقیق و توسعه است که می‌تواند کمک‌های ارزنده‌ای به جامعه صنعتی کشور کند. صنعت ایران هنوز نیاموخته که در درون خود، نظام تحقیق و توسعه ایجاد کند.

اگر صنعت کشور یاد بگیرد که چگونه با دانشگاه‌ها همکاری کند، به یقین توسعه صنعتی و سپس رشد صادرات محصولات صنعتی به نحو گسترده‌ای تحقق خواهد یافت. همکاری دانشگاه و صنعت به تازگی شروع شده است، ولی

ماشین‌آلات موردنیاز بخش صنعت وارد شده یا در داخل کشور ساخته شده است. اما مجموعه صنعت در حال حاضر زیر ظرفیت اسمی فعال است.

○ در زمینه تجهیزات و ماشین‌آلات، بخش صنعت غنی است، اما نیروی انسانی آموزش دیده ندارد. برای تربیت نیروی انسانی باید سرمایه‌گذاری شود.

یکی از عوامل تولید صنعت، نیروی انسانی است که کمبودی در این زمینه وجود ندارد، اما مشکلاتی در زمینه نیروی انسانی آموزش‌دیده وجود دارد. دسترسی صنعت به افراد متخصص به اندازه نیاز نیست و لازم است برای آموزش نیروی انسانی سرمایه‌گذاری شود. این امر به توسعه صنعت، افزایش تولید محصولات مرغوب و سرانجام پویایی این بخش کمک می‌کند.

تجارب به‌دست آمده نشان می‌دهد که صنعت کشور با کمبود اعتبارهای ریالی مواجه است. هر گاه اعتبارات و

می‌کند که این رقم بین ۱۴ تا ۱۸ درصد نیز ذکر شده است. ۲۰ درصد صنایع کشور را بخش خصوصی و بقیه را بخش دولتی اداره می‌کند. به این ترتیب سهم صنایع خصوصی در تولید ناخالص داخلی ۳ درصد می‌باشد. صنعتگران کشور آرزو دارند که بخش صنعت یاری شود و سهم بخش خصوصی در این زمینه افزایش یابد. آرزوی این گروه توسعه فرهنگ صنعتی شدن و افزایش سهم صنعت در تولید ناخالص داخلی تا مرز ۳۵ تا ۴۰ درصد است. از آنجا که ایران در شمار کشورهای کم‌باران و مواجه با محدودیت منابع آبی است، باید با توان هر چه بیشتر، صنعت کشور گسترش یابد تا بتوان از ذخایر زیرزمینی استفاده کرد.

○ **اجازه تاسیس مؤسسات اعتباری غیربانکی می‌تواند کمک مؤثری به تخصیص اعتبارات ریالی موردنیاز بخش صنعت بکند.**

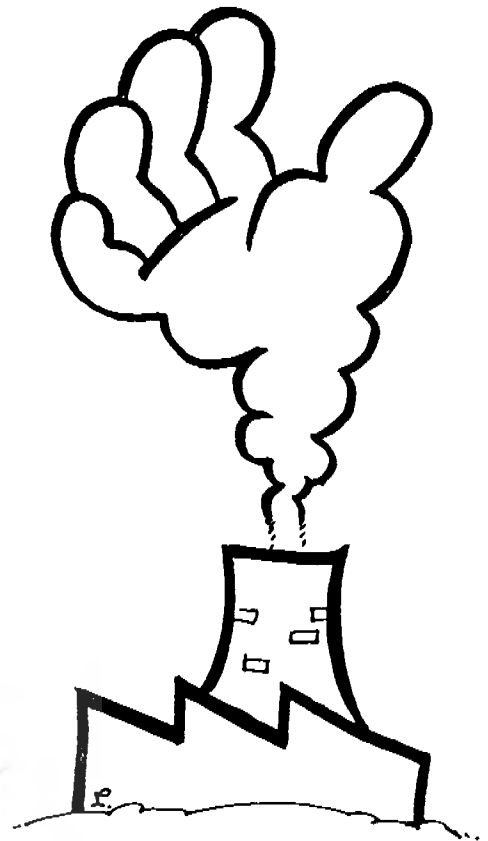
رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز سال گذشته حرکت زیربنایی در جهت صادرات غیرنفتی را توصیه کردند تا از صادرات تک‌محصولی نفت رهایی یابیم. در این راه دستگاه‌های اجرایی، اقدام‌های مختلفی انجام داده‌اند. از جمله طرحی است که انجمن مدیران صنایع با کارفرمایی وزارت صنایع آن را اجرا و پیاده کرد.

ارزش صادرات غیرنفتی ایران در سال گذشته حدود ۳ میلیارد دلار برآورد شده است. آمار وزارت صنایع نیز نشان می‌دهد که ارزش صادرات محصولات صنعتی در سال ۷۵ نسبت به سال ۷۴ حدود ۴۰ درصد افزایش یافته است.

■ **به نظر جنابعالی، چه عواملی سبب شدند که اهداف برنامه اول و دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور در زمینه صادرات محصولات صنعتی تحقق پیدا نکند؟**

□ برنامه‌ریزی تابع یک سلسله سیاست‌های اقتصادی است که مانند حلقه‌های زنجیر به هم پیوسته‌اند. اگر تمام عوامل رعایت نشود، به‌طور طبیعی برنامه به‌نحو شایسته پیاده نمی‌شود.

بخشی از توفیق‌های ایران در سال‌های اخیر مرهون صادرات نفت است. اما صادرات نفت به تقاضای بازار جهانی بستگی دارد و از دسترس ما خارج است. برنامه‌ریزی‌های کشور در زمینه صادرات نفت و درآمدهای حاصل از آن، در

هنوز کافی نیست. در ایران یک میلیون و چهارصد هزار دانشجو هست که برای آینده صنعت کشور، ذخیره ارزشمندی می‌باشد. چنانچه صنعت و دانشگاه هماهنگ شوند و دانشگاه‌ها متخصصان موردنیاز صنعت را تربیت کنند، به توسعه بخش صنعت کمک خواهد شد.

○ **صنعت کشور با کمبود اعتبارات ریالی مواجه است، باید اعتبارات و پس‌انداز ملی به سوی صنعت سوق داده شود.**

از سوی دیگر بخش خصوصی به تنهایی نمی‌تواند بسیاری از کارهای تحقیقاتی را انجام دهد. اگر این کارها به دانشگاه‌ها رجوع شود، تا آنها تحقیقات موردنیاز صنعت را انجام دهند، در واقع فن‌آوری (تکنولوژی) خلق خواهد شد.

■ **موقعیت کنونی صنعت کشور در مجموعه فعالیت‌های اقتصادی کشور و صادرات این بخش در مجموعه صادرات غیرنفتی چگونه است؟**

□ بخش صنعت ۱۵ درصد تولید ناخالص داخلی را تأمین

سهم صادرات کالاهای صنعتی ایران در بازار جهانی از توان صنعتی کشور بسیار پایین تر است.

■ با توجه به مزیت نسبی کالاها، محصولات صنعتی ایران تا چه حد می‌توانند در بازارهای خارجی نفوذ کنند؟

□ در کشور، نهضت کیفیت به‌وجود آمده است. صنایع تلاش می‌کنند که مرغوبیت کالاهای خود را بالا ببرند. اکنون کالاهایی ساخته می‌شوند که از نظر کیفیت مانند محصولات خارجی است. ابزارها، برخی لوازم منزل، قطعات یدکی و... ساخت ایران تفاوت زیادی با انواع مشابه خارجی ندارند، اما باید این محصولات به کشورهای همسنگ و هم‌تراز ایران صادر شوند.

○ بخش صنعت ۱۵ درصد تولید ناخالص داخلی را تأمین می‌کند و ۲۰ درصد صنایع توسط بخش خصوصی اداره می‌شوند.

بسیاری کشورها طالب مصنوعات صنعتی ایران هستند، ولی به لحاظ کمی توان صنعت قادر به تولید و صدور آنها نیستیم. اگر سدهای پیش روی تولید برداشته شود و حجم تولید از تقاضای داخلی تجاوز کند، توفیق صدور محصولات به خارج حاصل می‌شود.

اتخاذ سیاست‌های ارزی به نفع صادرات، کارساز خواهد بود. اگر دولت کوشش کند صادرات محصولات صنعتی را که ارزآور است تشویق نماید، به یقین موفقیت‌های چشمگیری در این زمینه حاصل خواهد شد. معیار باید ارزی صنعت باشد و آن صنعتی که ارز بیشتری تحصیل می‌کند، باید بیشتر حمایت شود.

بر اساس سیاست‌های مصوب وزارت صنایع، می‌توان ارز حاصل از صادرات محصولات صنعتی را به واردات مواد موردنیاز صنعت تخصیص داد.

سیاست‌های سلامت وزارت صنایع، کمک‌های زیادی به صادرکنندگان محصولات صنعتی کرده است و به همین دلیل در سال گذشته جهش صادرات محصولات صنعتی را شاهد بودیم.

■ در زمینه بازاریابی محصولات صنعتی، در کدامیک از بازارها همزمان با صدور کالا، بازاریابی موفق صورت گرفته است؟

□ به‌طور کلی صادرات صنعتی در ایران پدیده‌ای نو است و

عمل نمی‌تواند مطابق با برنامه‌های از پیش تعیین شده، باشد. سیاست‌های اعمال شده در برنامه اول و دوم، برپایه ایجاد امکانات زیربنایی بوده و بخش عمده‌ای از اعتبارات نیز متوجه این بخش‌ها شده است. اقدامهای زیربنایی در بلندمدت بازده دارد.

به نظر من در آینده زمینه برای سرمایه‌گذاری گسترده بخش خصوصی آماده خواهد شد. اگر دولت جدید سرمایه‌گذاری خصوصی را تشویق کند، بی‌شک تحول اقتصادی و توسعه رضایت‌بخشی به دنبال خواهد داشت.

تخصیص اعتبارات به امور زیربنایی سبب می‌شود که دیگر برنامه‌ها آنچنان که لازم است توسعه پیدا کند و لذا انحراف از برنامه طبیعی است و در ایران نیز اتفاق افتاده است.

■ مقررات مترتب بر صدور کالاهای صنعتی را چگونه ارزیابی می‌نمایید؟

□ در جهان امروز، مقررات‌زدایی یکی از راه‌های توفیق و توسعه پایدار اقتصادی است. هر قدر مقررات شفاف‌تر باشد، استفاده از آنها برای صنعتگران آسان‌تر خواهد بود. اگر مقررات دست‌وپاگیر برداشته شود، صنعت کشور، صادرات بیشتری خواهد داشت.

کشورهایی موفق به صدور محصولات صنعتی شده‌اند که مقررات روشن، ثابت و پایداری داشته‌اند. با این وصف، تغییر مقررات به صدور کالاهای صنعتی لطمه می‌زند.

■ به نظر شما قدرت رقابت محصولات صنعتی ایران در بازارهای جهانی تا چه حد می‌باشد؟

□ در بازار جهانی، محصولات صنعتی با فن‌آوری بالا و پیچیده و نیز کالاهای صنعتی معمولی هر دو مشتری دارند.

○ اگر سرمایه‌گذاری خارجی در بخش صنعت تشویق شود، صنعت کشور از فن‌آوری روز بهره‌مند می‌شود، صنایع جدید به‌وجود می‌آید و اشتغال و توسعه اقتصادی را به همراه دارد.

نیروی انسانی و انرژی ارزان از مزیت‌های نسبی ایران است. اگر محصولاتی ساخته شود که کاربر و انرژی‌بر باشند، بدون شک در بازار جهانی مشتریان زیادی خواهند داشت. در پالایش و استحصال آلومینیوم و مس این مزیت‌ها هست و تقاضا برای این کالاها نیز بسیار زیاد خواهد بود.

■ سیاست تثبیت نرخ ارز در سال‌های اخیر به نفع

صادرات محصولات صنعتی بوده است یا خیر؟

□ هنوز ارزیابی دقیقی در زمینه آثار مثبت و منفی تثبیت نرخ ارز بر صادرات محصولات صنعتی صورت نگرفته است. اما عملکرد صادرات صنعتی نشان می‌دهد که رشد پیدا کرده است.

به طور کلی تثبیت نرخ ارز از تورم جلوگیری می‌کند و هزینه‌های صنعت را کاهش می‌دهد. اگر نرخ ارز موج و تابع عرضه و تقاضا باشد، صادرات صنعت بازده ریالی بیشتری خواهد داشت، یعنی دو جنبه دارد.

○ اگر دولت سرمایه‌گذاری خصوصی را تشویق کند، در آینده زمینه برای سرمایه‌گذاری گسترده در بخش صنعت فراهم می‌شود.

وقتی از نرخ ارز صحبت می‌شود، آرزوی نهایی آن است که بتوان به ارز بیشتری دست یافت تا نیازهای صنعت وارد شود و واحدهای صنعتی گسترش پیدا کند. تاکنون سیاست‌های وزارت صنایع در زمینه صادرات محصولات صنعتی، آثار مثبتی در زمینه تحصیل ارز داشته است. تداوم این سیاست‌ها به نفع توسعه صادرات صنعتی خواهد بود.

■ آیا هنوز مشکلات مربوط به دریافت ارز برای تأمین

ماشین‌آلات موردنیاز صنعت وجود دارد؟

بازاریابی محصولات صنعتی به تازگی شروع شده است.

در کمیسیون‌های صنعت، صدور خدمات فنی و مهندسی، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، همواره نقش بازاریابی و چگونگی انجام آن مورد بررسی است. این نتیجه نیز حاصل شده است که اگر شرکت‌های بزرگ صادراتی با توان کافی در ایران ایجاد شوند، در عمل صادرات محصولات صنعتی افزایش خواهد یافت. صادرات محصولات صنعتی با محدودیت و کمبود منابع مالی روبه‌رو است.

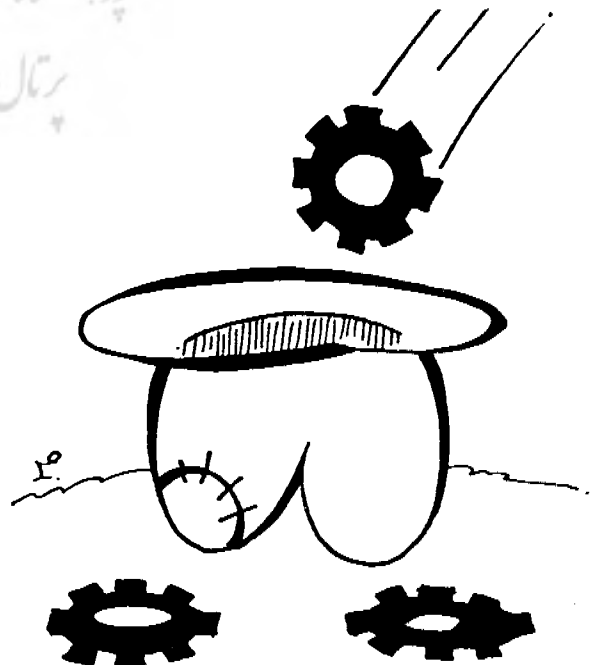
در کمیسیون صدور خدمات فنی و مهندسی، اکنون با کمک کارشناسان و اعضای کمیسیون تلاش می‌شود تا راه‌حل‌های مناسب برای چگونگی انجام فعالیت بازاریابی مؤثر در سطح جهان پیدا شود.

■ محصولات صنعتی ایران در کدام بازارها می‌تواند نفوذ

کند و خریدار بیابد؟

□ کشورهایی مانند فیلیپین، هند، ویتنام و کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس، آفریقا و آسیای میانه، بازارهای خوبی برای محصولات صنعتی ایران هستند. شاهد این ادعا نیز بازاریابی‌هایی است که در این کشورها انجام شده است. کشورهای اروپای شرقی نیز طالب محصولات صنعتی ایران هستند، ولی به دلیل محدودیت تولید، مجال برای صادرات نیست.

اگر ثبات در مقررات به وجود آید و با بخش صنعت برخورد نوسانی صورت نگیرد، به یقین رشد چشمگیر صادرات محصولات صنعتی را شاهد خواهیم بود.

استانداردهای مختلف مانند ایزو ۹۰۰۰ که در ایران باب شده است را در نظر بگیرند و کالای خود را با توجه به این استانداردها تولید کنند. تولیدکنندگان باید سعی کنند از امکانات مالی مردم در توسعه صنعت بهره بگیرند و در بورس شرکت کنند. آنها باید شرکت‌های عام با سرمایه‌گذاری مردم تشکیل دهند و به تدریج شرکت‌های سهامی خاص را به عام تبدیل نمایند. در نهایت باید پس‌انداز ملی به سمت صنعت هدایت شود.

■ به‌طورکل برای توسعه بخش صنعت چه توصیه‌ای

دارید؟

□ توسعه صنعتی به فرهنگ بستگی دارد. بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد کشورهایی موفق به توسعه صنعت شده‌اند که کالای مرغوبشان را صادر کرده‌اند و ارز به دست آورده‌اند و آن را صرف توسعه اقتصادی نموده‌اند.

ایران به ایجاد فرصت‌های اشتغال نیاز دارد و این امر به سرمایه‌گذاری احتیاج دارد. سرمایه‌گذاری نیز به ارز نیاز دارد. جواب این معادله صادرات است. اگر برخی ریاضت‌های اقتصادی را تحمل کنیم، به توسعه صنعتی دست خواهیم یافت.

□ وزارت صنایع برای ایجاد تمام تسهیلات موردنیاز صنعتگران تلاش کرده است و تفاهم منطقی و اصولی میان این وزارتخانه و صنعتگران وجود دارد. در زمینه دستیابی به ارز در محدوده مقررات کنونی، مشکل حادی وجود ندارد.

■ آیا واحدهای صنعتی به راحتی می‌توانند ارز حاصل از صادرات خود را صرف واردات مواد و تجهیزات موردنیازشان کنند؟

□ صادرکننده باید ارز حاصل از صادرات را به نرخ مصوب (هر دلار ۳۰۰۰ ریال) به دولت واگذار کند. با توجه به مقررات جدید، ارز حاصل از صادرات در بورس عرضه می‌شود و صنعتگران با مراجعه به بورس می‌توانند به ارز موردنیاز برای تأمین نیازهای خود دسترسی پیدا کنند. این تجربه نویی است که انتظار می‌رود به توفیق برسد.

○ تولیدات صنعتی که در آنها نیروی کار و انرژی بیشتر به کار رفته باشد، بی‌شک در بازار جهانی مشتریان زیادی خواهد داشت.

■ برای رشد صادرات محصولات صنعتی، چه توصیه‌ای به

صاحبان صنایع بخش خصوصی دارید؟

□ صاحبان صنایع باید کیفیت تولیدات خود را ارتقا دهند.

